

TIETEELLINEN ELÄMÄ

RANSKALAISEN filosofi Jacques Derridan (1930–2004) jäämistöstä toimitetaan kaikki hänen seminaarinsa vuosilta 1960–2003 eli yhteensä 43 teosta. Elinaikanaan lähes 70 teosta julkaissut Derrida ei ilmaissut tahtoaan luentoensa toimittamisesta. Hän pyrki julkaisemaan mahdollisimman paljon, koska arkistoista kiinnostuneena hän ei halunnut kokea Husserlin ja Heideggerin kohtaloa. Fenomenologiasa usein merkitään toimittamalla mestarien jäämistöstä teoksia, ei tekemällä filosofiaa.

Ensimmäisenä julkaistaan kuulut vastuun käsitettä koskevat seminaarit vuosilta 1993–2003, joista viimeisen *La bête et le souverain* (Volume 1, 2001–2002) Galilée-kustantamo on juuri julkaissut. Tämä olisi numeroituna seminaari numero 42. Seminaarit lienee tarkoitus julkaista nopeaan tahtiin, ja myös niiden englanninkieliset käännökset ilmestyvät samanaikaisesti Chicago University Pressillä. Derrida piti vuosittain kaksitoista seminaari-istuntoa, keskiviikkoisin klo 17–19, ja paikalle EHES:iin yli kaksisataapaikaiseen amfiteatteriin Boulevard Raspailille oli hyvä saapua tunti etukäteen saadakseen haluamansa istumapaikan ja bongatakseen läsnäolijoita. Derridan seminaari oli suosittu nimenomaan ulkomaalaisten kokoontumispaikkana, vaikka hän piti samat istunnot myöhemmin myös yhdysvaltalaisissa yliopistoissa, Kaliforniassa (Irvine) ja New Yorkissa (New School of Social Research, Cardozo Law School).

Ranskalaisittain seminaarit on luokiteltu niiden pitopaikkojen mukaan. Ensimmäiset julkaistavat seminaarit ovat EHES:iin ajalta vuosilta 1983–

2003, seuraavaksi tulevat ENS:n ajan seminaarit (1964–1983) ja viimeisenä varhaiset seminaarit Sorbonnesta (1960–1964). Seminaareista löytyy mielenkiintoisia aiheita, kuten *Grammatologiaa* valmisteleva seminaari ”Luonto, kulttuuri, kirjoittaminen” vuosilta 1965–1966 ja *Glas’ta* valmisteleva seminaari ”Hegel ja perhe” vuosilta 1971–1972.

Seminaarien toimittamiseen vaikuttaa niiden olomuoto, nopeimmin julkaistavat ovat tietokoneella kirjoitettuja ja niiden printeissä, *tapuscriteissä* (”koneellakirjoitettu käsikirjoitus”) on korjauksina Derridan kuuluja harakanvarpaita. Sitä ennen elettiin kirjoituskonekautta, ja vanhimmat ja vaikeimmin tulkittavat seminaarit ovat käsikirjoitettuja. Derridan leski Marguerite Derrida kuuluu toimituskuntaan, joten Derridan kuuluu ullakkokirjasto Pariisin Ris-Orangisin esikaupungissa sijainneessa omakotitalossa lienee kovassa käytössä. *France Culture* ”filosofien perjantait” -keskustelussa 12. 12. 2008 toimittajat selvittivät, miten ”kirjoittamisen filosofi” Derrida ensin kirjoitti luentonsa luettaviksi ääneen, joten ne eivät ole kirjallista ranskaa – mukana toki on nauhalta transskriboituja improvisoituja luentoja.

Derridan teoriaan kuuluu käsitys surutyön loppumattomuudesta, mutta jotenkin 43 teokseen liittyvän työn määrä kammottaa, samoin kuin sen hankkimisesta koituva tulonsiirron määrä Galiléelle. Vertailukohteena ja varoittavana esimerkkinä toimii Jacques Lacanin paljon kuuluisampi seminaari, josta on toimitettu kilpailevia versiota vuosikymmeniä, Lacanin vävy-poika Jacques-Alain Millerin pantatessa ylihintaisia ja kelvottomasti

toimitettuja tekstejä. Nyt ilmestyneessä seminaarissa on huvittavaa, että kun Derrida kyseenalaistaa määräävän (*la-ë*) artikkelin käytön, niin toimittajat joutuvat puhumaan koko ajan seminaareista monikossa. Derridan kohdalla korrekki termi on *Séminaire*, mutta Lacanilla kyseessä on *Le Séminaire*.

Eläin ja suvereeni -seminaarien jälkeen ovat julkaisu-vuorossa kuolemanrangaistus-seminaarit (no. 40–41) vuosilta 1999–2001. Myös Derridan vuoden 2000 ”Helsingin seminaari” kosketteli aiheeltaan kuolemanrangaistusta. Vasta sen jälkeen Derrida siirtyi tutkimaan suvereenin käsitettä, sillä ahdistelihan Yliopistolla eräs kimeä-ääninen nuoriherra Derridaa kysymyksellä suvereenista ja huusi hänen vastauksensa päälle, että kyllä me nämä Bataillet, Schmittit ja kumppanit tunnemme!

EUROPEAN Science Foundation (ESF) on EU komission kanssa yhdessä päättänyt, että humanistitkin on aika panna ruotuun. ESF on nimittäin kehittänyt humanistisia aloja varten oman ”eurooppalaisen viitetaudin indeksin” (European Reference Index for the Humanities = ERIH). Tämän indeksin avulla se pyrkii ilmeisestikin toteuttamaan tehtävänsä eli ”edistämään korkealaatuisen tieteen tekoa eurooppalaisella tasolla”. Mitä ERIH sitten käytännössä tarkoittaa? Se tarkoittaa humanistisen alojen julkaisujen rankinglistaa. ESF onkin jo rankannut suurimman osan humanististen alojen lehdistä. Sen mukaan lehtiä on kolmenlaisia: paras-ta A-luokkaa edustavat, jotenkuten menettelevät B-luokan lehdet sekä jäännöskategoriaan C kuuluvat luuserit. Esimerkiksi filosofian osalta

A-luokkaan kuuluu lähinnä analyttiseen filosofiaan ja loogiikkaan keskittyviä lehtiä, kun taas kaikki vähääkään mannermaiseen filosofiaan, hermeneutiikkaan, fenomenologiaan, strukturalismiin tai mihinkään muuhun viittaavat lehdet on tungettu järjestelmällisesti joko luokkaan B tai C. B:n ja C:n välinen raja on vuorostaan lähes täsmälleen sama kuin englanninkielinen (B) ja ei-englanninkielinen (C), joskin muutama saksankielinen on eksynyt B-kategoriaan samalla kun C-luokkaan on pudonnut jokunen englanninkielinenkin. Näin siis Euroopassa, jossa analyttisestä filosofiasta ollaan ilmeisesti tekemässä ainoaa varteenotettavaa filosofiaa ja englanninkielestä tieteen virallinen kieli. Entä mikä merkitys tällä indeksillä sitten on? Sen tarkoituksena on, kuten ESF:n asettama ERIH-komitea ilmoittaa, ”auttaa tunnistamaan laatu humanisissa tutkimuksessa” sekä toimia tietopohjana silloin, kun vertaillaan eri maiden tutkimustasoa keskenään. Yksinkertaisesti sanoen ERIH:n tarkoituksena on luoda yleiset kriteerit virantäytöille ja rahanjaolle Euroopan yliopistoissa ja tutkimusrahoitusinstituutioissa. Se lehti, joka pääsee parhaaseen A-luokkaan, on tieteellisesti parempi lehti kuin se, joka on luokassa B, C:stä puhumattakaan. Vastaavasti se tutkija, jolla on eniten julkaisuja parhaassa A-luokassa, on pa-

ras tutkija ja muut tulevat jäljessä. On tosin totta, että ERIH-komitea ei pidä asianmukaisena, että listaa pidettäisiin ainoana valinta- ja rahoituskriteerinä. On kuitenkin selvää, että kyse on kriiteeristä, joka ESF:n mukaan tulee ehdottomasti ottaa huomioon – ja toisaalta: milloin julkaisuja olisi pidetty ainoana kriteerinä virkaa tai rahoitusta haattaessa?

Koko touhulla on lukuisia seurauksia sekä tutkimukselle yleensä että julkaisuille erityisesti. Ensinnäkin luokitusjärjestelmä ohjaa vahvasti tutkimusta. Tutkijan on parasta tehdä sellaista tutkimusta, jota julkaistaan A-lehdissä, muuten hänen uransa on vaarassa. On ainakin parasta unohtaa kansalliset kielet tieteen kielenä. Toiseksi koska eteenpäin pyrkivä tutkija haluaa julkaista vain A-luokan julkaisuissa, muut julkaisut väistämättä näivettyvät – siitä huolimatta, että ne olisivat aiemmin olleet aivan kansainvälisessä kärjessä. ERIH-luokittelu toimii toisin sanoen eräänlaisena itseään toteuttavana profetiana: jos A-luokkaan kuuluva lehti ei aiemmin olisikaan ollut mikään tieteellinen hittituote, rankkauksen jälkeen sille tarjotaan varmasti laadukkaita artikkeleita, koska muualle ei kannata tarjota, jos haluaa jatkaa tutkijanuraa. Vastaavasti lehti, joka on pudotettu C-luokkaan, vaikka siinä olisivatkin julkaisseet ar-

tikkeleitaan vaikka kuinka merkittävät filosofit (mainittakoon esimerkiksi ranskalainen *Critique*, joka on juuri C-luokassa), tulee varmasti tämän johdosta menettämään hyviä juttutarjouksia, sillä kukapa tutkija haluaa julkaista virantäyttöjen kannalta täysin merkityksettömiä artikkeleita. Tai näin ainakin tapahtuu, jos ERIH-luokitus otetaan annettuna ja tosisaan. Näin ei kuitenkaan ole onneksi kaikkialla käynyt vaan eräiden lehtien toimittajat ovat ryhtyneet myös kapinaan. Esimerkiksi joukko tieteenhistorian ja -tutkimuksen merkittäviä lehtiä on vetäytynyt kokonaan pois ERIH-luokituksen piiristä, ei pelkästään luokituksen mielivaltaisuuden takia vaan myös vastustaakseen yleistä tendenssiä kaiken mitaamiseen ja standardisoinniksi. Päätoimittajien mukaan on sitä paitsi selvää, että todelliset läpimurtoartikkelit saattavat ilmestyä yhtä hyvin varsin marginaalissakin lehdissä – ellei paremminkin kuin vakiintuneissa ja kaaivoihinsa kangistuneissa valtavirran julkaisuissa, jotka kaivahtavat kaikkea uutta ja innovatiivista.

Entä *tiede & edistys*? Lehti ei (ainakaan vielä) ole päässyt ERIH-luokituksen lainkaan. *Tiede & edistys* on marginaalin marginaalissa. Voidaanko tästä siis päätellä, että tässä lehdessä julkaistaan *vain* todellisia läpimurtoartikkeleita?